

В.Ю. Лісіна, к.е.н., доцент кафедри економічного аналізу та обліку НТУ «ХП»

СЕМАНТИЧНИЙ АНАЛІЗ СИСТЕМИ ПОНЯТЬ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ

Семантичний аналіз передбачає виявлення словоформ, що характеризують базові та похідні поняття державного фінансового контролю та побудову семантичної мережі понять «державний фінансовий контроль» [1–3].

Виявлення словоформ, що характеризують базові поняття державного фінансового контролю засновано на описі предметної області поняття за допомогою виділення:

класу понять. При дослідженні наукової, науково-методичної літератури виявлено, що поняття «державний фінансовий контроль» трактується як вид управлінської діяльності; як система заходів; як підсистема управління фінансовою діяльністю держави;

репрезентативних понять, що характеризують кожний клас. Будь-який об'єкт, що входить в репрезентативне поняття або само поняття предметної області виступає в двох ролях: є об'єктом, за яким можуть бути визначені системні функції, характерні для всіх об'єктів даної предметної області; є типом всіх об'єктів, які апроксимують його, тобто на предметній області визначено стосунки апроксимації: X має тип Y або «будь-який об'єкт типу X є об'єктом типу Y ». Таким чином, вводиться певна ієрархія використовуваних об'єктів і понять, яка допускає, що будь-який об'єкт може бути підтипом іншого, більш універсального і абстрактного об'єкту, тобто апроксимує його. Будь-яка предметна область представляється у вигляді графа понять, що відображає концептуальну модель понятійної бази знань (рис. 1).

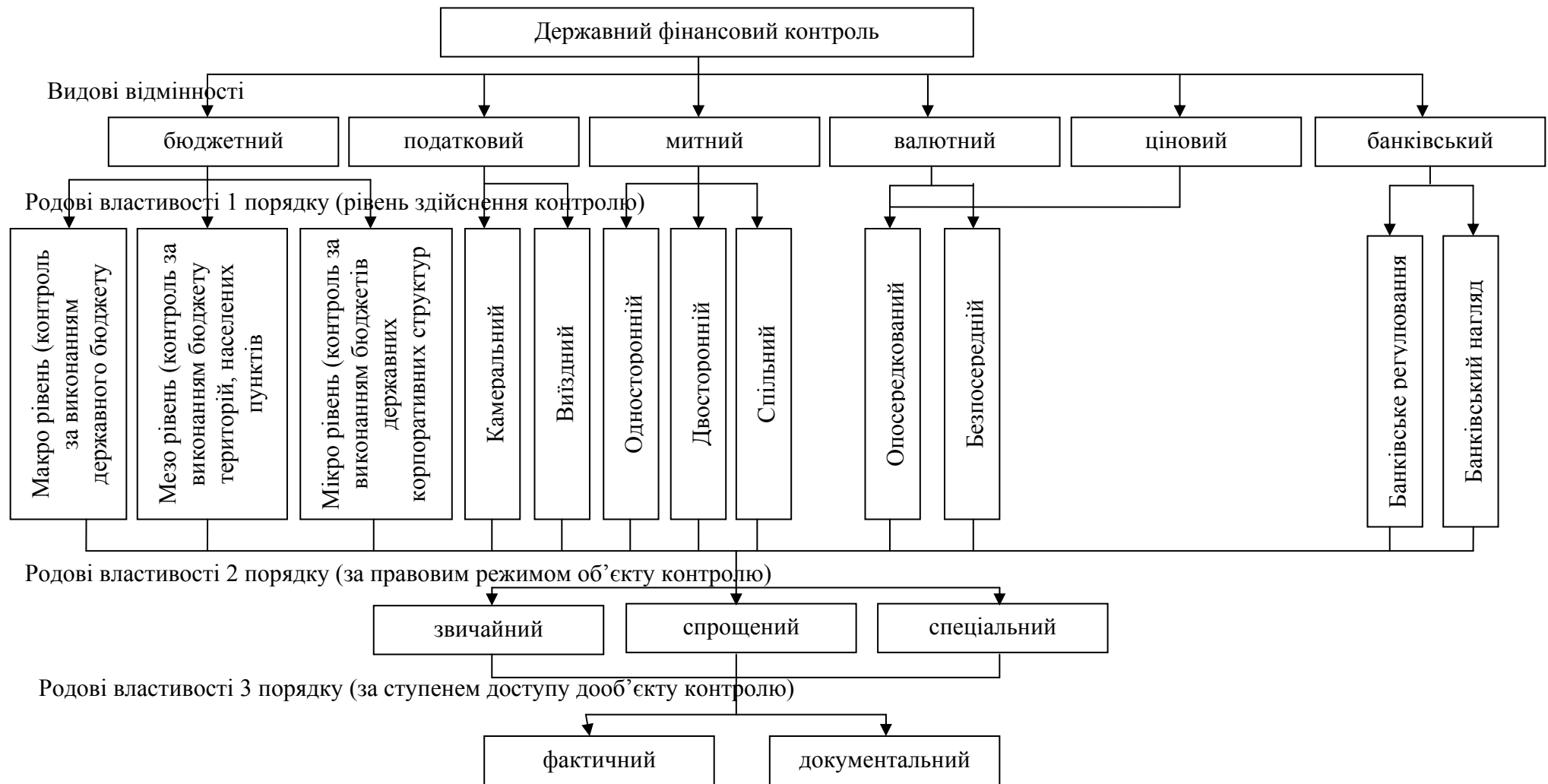

Рис. 1. Семантична мережа поняття «державний фінансовий контроль»

Побудова такого графа відповідає завданню класифікації понять. Репрезентативними поняттями, при розгляді державного фінансового контролю як підсистеми управління фінансовою діяльністю держави визначено наступні: бюджетний, податковий, митний, валютний, ціновий, банківський контроль;

сенсу понять. Сформовані словарні статті кожного поняття препарують з метою визначення змісту поняття на основі знань фахівців (експертів) даної області, виділення деякого методичного підходу до представлення інформації. При використанні прийому препарування, знання про предметну область не відокремлюються від знань методичних.

Для препарування змісту текстів доцільно використовувати метод опорних векторів [4], який є найбільш широко використовується та є ефективним при обробці значних обсягів даних. Дію даного класифікатора засновано на виконанні принципів:

класифікація будується для кожного поняття незалежно від інших;

поняття в тексті визначається за списком зустрінутих слів;

для кожного поняття існує характерна лексика і слова, які при визначенні поняття не зустрічаються;

безліч характерних для поняття слів можна розбити на дві частини: характеристичні слова – безліч слів, без яких неможливо розкрити суть даного поняття та інші слова, характерні для визначення понятійного апарату державного фінансового контролю, окрім характерних слів, класифікатор використовує нехарактерну для визначення поняття лексику.

При роботі класифікатора створюється безліч характерних словоформ, які надалі можуть бути використані для побудови тезауруса, ієрархічного спадкоємства ключових слів. Список ключових слів в ході дослідження досить сильно змінювався: здійснювалися спроби очистити отримані списки слів, видалити випадкові слова, проте алгоритм є стійким по відношенню до списку ключових слів і отримані результати майже не змінювались.

На основі проведення двостадійної класифікації отримано словоформи, що найчастіше використовують для характеристики предметної області

державного фінансового контролю та уточнено семантичну мережу поняття «державний фінансовий контроль»(рис. 1).

Отримана модель понятійного апарату дозволила виділити з традиційних джерел і препарувати представленим образом інформацію на основі моделі знань, а також сформулювати сутність державного фінансового контролю під яким розуміємо систему заходів, що здійснюють представницькі органи влади, органи виконавчої влади загальної та спеціальної компетенції, державні фінансово-кредитні органи щодо здійснення бюджетного, податкового, митного, валютного, цінового, банківського контролю у відповідній формі, за допомогою спеціальних методів, які встановлено сучасними правовими нормами.

Список літератури: 1. *Виговська Н.Г.* Господарський, фінансово-господарський та економічний контроль: узгодження термінології. / *Н.Г. Виговська* // Статистика України: Науково-інформативний журнал . – 09/2008 . – №4 . – С. 21-26. 2. *Івахненко С.В.* Фінансовий контролінг : методи та інформаційні технології [Текст] / *С.В. Івахненко, О.В. Меліх.* - К. : Знання, 2009. - 319 с. 3. *Лопушинський І.П., Полевик Г.М.* Державний фінансовий контроль за використанням коштів місцевих бюджетів / *І.П. Лопушинський, Г.М. Полевик* // Вестник ХНТУ. – 2009. – № 3(36). – С.171-175. 4. *Салун М. М.* Методологія, методика та оцінка процесів модернізації ресурсного потенціалу підприємства : Монографія. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2012. – 416 с.